

A SZÉKELY AUTONÓM TERÜLET TÉRKÉPE

Autonómia

Szerkesztette: admin

2009. szeptember 28. hétfő, 15:48

Jogos-e Székelyföld autonómiája? E kérdésre (is) keressük a választ, amikor ismertetjük a 2009. szeptember 5-én Székelyudvarhelyen bemutatott székely autonóm terület térképét. Ez egy olyan régiót ábrázol, ahol a hivatalos népszámlálási adatok szerint a lakosság száma 809 000 fő, melyből a székelységé 613 000, azaz 76 százalékarányú. A térkép rögzíti az autonóm tartomány határait és a nyolc belső közigazgatási egységet, széket.

Ezek a következők: Maros, Udvarhely, Gyergyó, Csík, Bardoc-Miklósvár, Kézdi, Orbai és Sepsí. Határaik követik a hagyományos széki határokat,

kiegészülve a fiúszékekkel és az 1876-ban a székely megyékhez kapcsolt, székely lakosságú Felső-Fehér megyék néhány falujával, illetve néhány határ menti településsel. Természetes határait kelet felől kiigazítva látjuk, mivel az 1968-as megyésítéskor a határ menti övezet hatalmas erdősegeit Moldvához csatolták. Nagyobb változások elsősorban a fiúszékek megszüntetésében fedezhetők fel. Ezek külön-külön kis lélekszámúak, területük is kicsi, ezért alkalmatlanok a funkcionális közigazgatás megvalósítására. A mintegy háromezer lakost számláló Kászon szék közigazgatásilag Csíkszék része lett. A sepsiszéki Miklósvárt és az udvarhelyszéki Bardoc fiúszéket egyesítették, létrehozták a Baróti-medencét, az egész Erdővidéket átfogó természetes egységet, Bardoc-Miklósvár egyesült széket. Keresztúr fiúszék Udvarhelyszékhez tartozása is indokolt, mivel annak kiegészítő része.

Az autonóm Székelyföld kiterjedése valamivel kisebb, mint a történelmi Székelyföldé, határai kisebb-nagyobb módosításokkal követik a történelmi határokat. Székelyföld kiterjedéséről megoszlik a szakemberek véleménye. Györffy György 13 500 négyzetkilométerben határozta meg Székelyföld területét, Orbán Balázs 12 800 négyzetkilométerre becsülte, míg Vofkori László 10 880 négyzetkilométert számolt. Az autonóm terület kiterjedése még a Vofkori által meghatározottnál is 8,27 százalékkal kisebb kiterjedésű, azaz 9980 négyzetkilométer. Az említett eltérés azzal magyarázható, hogy az autonóm Székelyföld területéből hiányzik Aranyosszék, valamint Sepsí- és Orbaiszékdélrégiója.

Hogy mennyire jogos a terület és a lélekszám arány alapján eldönteni Székelyföld területi autonómiájának indokoltságát, azt bárki eldöntheti, ha összehasonlítja Székelyföld területi és népességi adatait az Olaszország északi részén fekvő dél-tiroli német autonóm tartományéval. 1960-ban, amikor az ENSZ felszólította Olaszországot, hogy Ausztriával közösen rendezze a német népcsoport autonómiájának kérdését, akkor a dél-tiroli németek számaránya 62,2 százalék volt, az autonóm tartomány kiterjedése 7400 négyzetkilométer.

Természetes az a kérdés is: miért szükséges az autonómia? A válasz a teljesség igénye nélkül a következő: a székely nép csak így őrizheti meg identitását, vehet részt saját sorsának rendezésében, biztosítható a közhivatalokban a részarányosság elve... A kétnyelvűséget pedig a kölcsönös érdekek alapján teremthetik meg. A dél-tiroli megoldás látszik követhető modellnek. Ez azt jelenti, ha valaki munkát fektetett be egy másik nyelv megtanulásába, akkor fizetésének tíz százalékát kitevő nyelvismereti pótlékra jogosult.

Az autonóm Székelyföld

Bodza-vidék

Sepsiszék és Orbaiszék déli régiói, az ún. Bodza-vidék román települései a 18—19. századi telepítések nyomán alakultak ki, közlekedési, közigazgatási szempontból Brassó vonzáskörzetéhez tartoznak. A hatalmas erdőségek évszázadokon keresztül a Béli, a Mikes családok és néhány szomszédos település birtoka volt. Adminisztrációs szempontból e tájegység részben az orbaiszéki Zágonhoz és Zabolához tartozott, részben a sepsiszéki Bikfalvához, valamint Kis- és Nagyborosnyóhoz, miközben Bodzavám és Egeres környéke a Felső-Fehér megyei Keresztvár és Bodola község tulajdona volt.

Aranyosszék

Az 1876-os közigazgatási átszervezésig egyike volt az öt székely széknek. Aranyosszék a dél-erdélyi kézdi székelyek alapították 1270 táján, a tatárjárás idején lakatlanná vált Torda melletti Aranyos folyó völgyében. A többi székely székhez hasonlóan katonai feladatkört kaptak. Így például 1285-ben szétverték az Erdélyt pusztító, prédával megrakott, hazafelé tartó tatár főcsapatot. A szakirodalom 19, 21, 22, 28 és 29 települést sorol e közigazgatási egységhez. Tény, hogy az 1291-es oklevélben 29 település neve szerepel. Időközben új települések alakultak, régiek megszűntek, illetve több elvesztette székely jogállását. A különálló széki igazgatás végén a falvak száma 22 volt.

E székely szék etnikailag — több évszázadon át — zárt magyar egységet alkot, de az 1600-as évek táján bekövetkezett pusztítások, az 1784-es, az 1848-as vérengzések és a különböző természeti csapások megtizedelték a lakosságot, így itt is megkezdődött a románság betelepődése. 1890-ben a 21 619 fős népességben számarányuk elérte a 41,5 százalékot, az 1930-as évek derekán már meghaladta az őshonos magyarságét. A 20. század második felében egyre több település vált vegyes lakosságúvá. A falvak elrománosodása a kollektivizálás idején gyorsult fel, mert a földjeitől megfosztott székelység tömegesen vándorolt a városokba. Az 1992-es népszámlálási adatok szerint még magyar többségű település volt Székelykocsárd, Harasztos, Várfalva és Aranyosrákos, Kövend, Bágyon meg Kecsed.

Aranyosszék falvainak gyors elrománosodását a Torda melletti Szentmihály község etnikai arányai alakulásának bemutatásával szemléltetjük. Az 1920 után egyesített Alsószentmihály és Felsőszentmihály összlakossága 1930-ban 2392 fő volt, mely ekkor 62 százalékban magyar többségű. Harminchat évvel később, 1966-ban a magyarok aránya már 43,4 százalék, a folyamat azonban felgyorsult a következő tizenegy évben, így 1977-ben már csupán 32,7 százalék. 2002-ben — a helyi tanácsi nyilvántartás szerint — a románok száma elérte a 3254 főt, azaz 74,2 százalékot, míg a magyaroké tovább csökkent, csupán 1100 személy, vagyis 25,1 százalékot képviselnek.

Az adatok szemléletesen bizonyítják, hogy a románság betelepődése, a román uralom bevezetése 1918 után gyorsult fel, és történelmileg rövid idő alatt megváltozott a közel 700 éven át magyar többségű települések etnikai jellege. Mindezek alapján állíthatjuk, csak egyetlen lehetőség maradt az aranyosszéki székely népcsoport megmentésére: Aranyosszéknek az autonóm Székelyföldhöz kapcsolása. Ennek jogi alapja: e települések székely alapításúak, évszázadokon keresztül székely falvak voltak, ezért az őshonos népességnek joga van rendelkezni velük, még akkor is, ha a hajdani székely szék népességének egyharmadát alkotják. Természetesen úgy gondoljuk, hogy figyelembe kell venni az új etnikai arányokat, és a távol fekvő Aranyosszéknek különleges státust kell biztosítani az autonóm Székelyföld keretében, amelyhez csatlakoznának a magyar többségű, illetve a vegyes etnikumú falvak.

Maroshévíz és környéke

A térképet tanulmányozva Székelyföld északnyugati peremvidékén találjuk Maroshévizt és környékét, amelynek Székelyföldhöz tartozását nemcsak az teszi indokolttá, hogy itt nagyszámú magyarság (is) él, és kinyilvánították társulási igényüket, hanem hogy e tájegység, település földrajzi és közigazgatási szempontból Gyergyószék része. Lakói már az 1968-as közigazgatási átszervezéskor Hargita megyéhez tartoztak, ugyanakkor Székelyföld legészakibb része, Bélbor, Borszék és Gyergyótölgyes csak Maroshévizen keresztül közelíthető meg. Itt fontos megemlíteni, hogy a tervezett autonóm Székelyföldhöz bármilyen etnikai összetételű település csatlakozhat. Erre nemzetközi példák is vannak: a latin települések háromnegyede az osztrák Dél-Tirol autonóm terület létrehozása idején döntött úgy, hogy annak keretében akar élni.

Felső-Fehér megyék

Dél-Erdély egykori nagy kiterjedésű Fehér megyéjéből szakították ki, szervezték meg a szász és a székely székeket. Mellettük — a hajdani királyi várbirtok maradványain — még tizenhét különálló, saját közigazgatási egységet, ún. Felső-Fehér megyét alakítottak ki. Ezek többségének különálló igazgatása fennmaradt az 1876-os közigazgatási átszervezésig. Köztük jó néhány Székelyföldre ékelt királyi várbirtok korán székely jogúvá vált, ilyen a telegdi várbirtok, amelyhez Oláhfalva, Zetelaka, Oroszhegy és Lengyelfalva tartozott. Hasonló módon, a Háromszék és Csíkszék határán húzódó Felső-Fehér megyében a Torja-patak bal partján fekvő Karatna, Alsó- és Felsővolál egyesült a szomszédos Torja községgel, Szárazpatak, Peselnek (Kézdikővár) és az alsíki Lázárfalva önálló településsé alakult, Kanta Kézdivásárhelyhez csatlakozott. E Fehér megye Oltfejnél lévő régiójában, a mai Sepsibükszád és Mikóújfalú területén kialakult települések — Gohán, Gerebenc, Rakottyás, Zsombor és Almás — az évszázadok során elpusztultak, lakói a közeli székely falvakba költöztek át. A 17—18. században a szétszórt tanyákból megszervezték Bükszád és Mikóújfalú székely többségű településeit, amelyeket 1876-ban Háromszék megyéhez csatoltak. A Sepsiszék délnyugati csücskén elhelyezkedő másik Felső-Fehér megye, a Székföldje a mai Hidvég, Árapatak községgel együtt ugyancsak az 1876-os közigazgatási átszervezéssel került Háromszékhez. Felső-Fehér megye egyik székely lakosságú települése, Alsórákos, valamint a székely népességű Apáca és Ürmös, mint határ menti település, Bardoc-Miklósvárszék nyugati peremén szervesen kapcsolódik Erdővidékhez.

Székelyvásárhely

A hajdani Marosszék központja, Marosvásárhely szintén az autonóm Székelyföld része. Az oklevelekben emlegetett Forum Sicularum, Székelyvásárhely 1616-ban vette fel a Marosvásárhely nevet, amikor királyi város rangra emelték. Nevét a Marosszék tisztségviselőitől való függetlenség jelzésére változtatták meg. E székely nagyvárosban 1941-ben a román nemzetiségűek aránya elenyésző, alig 3,9 százalék, de az erőszakos betelepítés eredményeként ma már a lakosság felét alkotják. Az előkerült dokumentumok alapján bizonyítható, hogy Ceaușescu parancsuralmi rendszere idején, pártutasításra, tervszerűen évenként meghatározott számú románnt kellett betelepíteni a város magyar jellegének felszámolására. Mivel a népesség fele román nemzetiségű, ezért Marosvásárhely úgy fog csatlakozni az autonóm területhez, mint ahogy Dél-Tirolban az olasz többségű Bolzano városa, amely külön státussal rendelkezik.

Kádár Gyula, Háromszék